

ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА за период 2025 – 2027. године

1. УВОД

Општина Врњачка Бања потписала је Европску повељу о родној равноправности на локалном нивоу 22. децембра 2016. године („Службени лист општине Врњачка Бања“, бр. 27/16), чиме је локална самоуправа исказала спремност да унапреди локалне политике и поступање у области родне равноправности и положаја жена у општини.

Европска повеља на локалном нивоу је документ који политички обавезује, али је уједно и практичан алат који помаже локалним самоуправама да у своје политике уграде принцип родне равноправности и људских права. Сви градови и општине који потпишу Европску повељу за родну равноправност на локалном нивоу обавезују се да ће припремити акциони план у року од две године у којем ће одредити приоритете, активности и определити средства за спровођење планираних активности, у складу са начелом бр. 6 ове повеље.

У складу са тим, као и у складу са обавезама које проистичу из Закона о родној равноправности, председник општине Врњачка Бања донео је решење о именовању Тима за имплементацију пакета подршке број 020-62/24 од 16. априла 2024. године.

Граматичка употреба мушког или женског рода у променљивим речима у вези са занимањима, звањима и именовањима, односи се на мушкарце и жене, без дискриминације.

2. МЕЂУНАРОДНИ И НАЦИОНАЛНИ ЗАКОНСКИ ОКВИР РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ

Законодавни оквир за израду Локалног акционог плана за родну равноправност (у даљем тексту: ЛАП) чине међународни ратификовани уговори и национални прописи о родној равноправности и забрани дискриминације, као и Закон о планском систему са пратећим подзаконским документима.

2.1. Међународни правни оквир родне равноправности

Међународни правни оквир у области родне равноправности и заштите жена од дискриминације чине међународни уговори о људским правима, који гарантују право на равноправност и недискриминацију. Универзални међународни антидискриминациони правни оквир чине конвенције Уједињених нација (УН) о људским правима и забрани дискриминације, и то: Универзална декларација о људским правима (1948);¹ Међународни пакт о грађанским и политичким правима (1966);² Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (1966);³ Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације (1965);⁴ Конвенција Уједињених нација о укидању свих облика дискриминације жена (1979);⁵ Конвенција Уједињених нација о правима детета (1989)⁶ и Конвенција о правима особа са инвалидитетом (2006).⁷

Конвенција Уједињених нација о укидању свих облика дискриминације жена (CEDAW) најважнији је универзални документ о правима жена, а њен општи оквир чине остваривање суштинске једнакости жена и мушкараца, забрана дискриминације жена и обавезе држава потписница. У циљу постизања стварне равноправности (*de iure* и *de facto* једнакости), неопходно је препознати разлике између жена и мушкараца, уважити ове разлике и мењати окружења у којима су жене у неповољнијем положају у односу на мушкарце и стварати услове за једнаке могућности, једнак приступ и једнаке резултате за жене и мушкарце.

¹ Генерална скупштина Уједињених нација, Париз 10.12.1948.

² Закон о ратификацији Међународног пакта о грађанским и политичким правима, „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 7/71.

³ Закон о ратификацији Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 7/71

⁴ Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о укидању свих облика расне дискриминације, „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 31/67.

⁵ Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о елиминацији свих облика дискриминације жена, „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 11/81

⁶ Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета, „Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 15/90 и „Сл. лист СРЈ – Међународни уговори“, бр. 4/96 и 2/97

⁷ Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом, „Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 42/2009.

На регионалном нивоу, за Србију су значајни документи Савета Европе⁸ о људским правима, недискриминацији и родној равноправности, и то: Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (1950) која је најважнији регионални документ о људским правима. Овом конвенцијом је забрањена дискриминација у уживању права и слобода гарантованих конвенцијом по било ком основу,⁹ док је Протоколом бр. 12 (2000) уз конвенцију омогућено да се заштита од дискриминације може тражити у вези са кршењем било ког права које је гарантовано националним законодавством. Надаље, Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција, 2011)¹⁰ донета је са циљем успостављања нулте толеранције на насиље према женама и насиље у породици, као и да допринесе сузбијању свих облика дискриминације према женама и промовише суштинску једнакост жена и мушкараца. Насиље према женама означава се као кршење људских права и облик дискриминације жена. На крају, за локалне самоуправе је важна и Европска Повеља о родној равноправности на локалном нивоу (2006).¹¹

2.2. Национални законодавни оквир родне равноправности

Национални правни оквир забране дискриминације и родне равноправности у Републици Србији солидно је развијен и у великој мери усаглашен са међународним стандардима. Уставом Републике Србије¹² забрањена је дискриминација и прописано је да су пред Уставом и законом сви једнаки, као и да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације.¹³ Забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика,

⁸ Република Србија је од 2003. године чланица Савета Европе и ратификовала је велики број конвенција Савета Европе

⁹ Члан 14. ЕКЉП

¹⁰ Закон о ратификацији Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 12/2013

¹¹ Повеља је заснована на следећим начелима: 1) равноправност жена и мушкараца је фундаментално право; 2) да би родна равноправност била загарантована, морају се решавати питања вишеструке дискриминације и хендикеп; 3) подједнако учешће жена и мушкараца у процесима одлучивања је предуслов за демократско друштво; 4) елиминисање родних стереотипа је фундаментално за постизање равноправности између жена и мушкараца; 5) укључивање родних ставова у све активности локалне и регионалне управе је неопходно у процесу побољшања равноправности између жена и мушкараца и 6) правилно обезбеђивање ресурса за акциони план и програм је неопходан алат у унапређивању родне равноправности. Текст Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу доступан је на српском језику на:

<https://ravnopravnost.org.rs/wp-content/uploads/2017/03/Evropska-povelja-o-rodnoj-ravnopravnosti-na-lokalnom-nivou.pdf>

¹² „Службени гласник РС“, бр. 98/2006

¹³ Члан 21. ст. 1. и 2. Устава Републике Србије

старости и психичког или физичког инвалидитета.¹⁴ Са аспекта положаја жена, веома је важно што је Уставом изричито прописано да се не сматрају дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су у суштински неједнаком положају са другим грађанима.¹⁵ Уставом Републике Србије прописано је да држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности.¹⁶

Законом о забрани дискриминације¹⁷ уређена је општа забрана дискриминације, облици и случајеви дискриминације, као и поступци заштите од дискриминације. Прописани облици дискриминације су непосредна и посредна дискриминација, повреда начела једнаких права и обавеза, позивање на одговорност, удруживање ради вршења дискриминације, говор мржње и узнемиравање, понижавајуће поступање и полно и родно узнемиравање и навођење на дискриминацију.¹⁸ Као посебни случајеви дискриминације,¹⁹ између осталог, прописани су дискриминација на основу пола, рода и родног идентитета,²⁰ која постоји ако се поступа противно начелу родне равноправности, односно, начелу поштовања једнаких права и слобода жена и мушкараца у политичком, економском, културном и другом аспекту јавног, професионалног, приватног и породичног живота. Забрањено је ускраћивање права или јавно или прикривено признавање погодности у односу на пол, односно, род и родни идентитет или због промене пола, односно, прилагођавања пола родном идентитету, као и због трудноће, породилског одсуства, одсуства ради неге детета или посебне неге детета. Забрањено је и физичко и друго насиље, експлоатација, изражавање мржње, омаловажавање, уцењивање и узнемиравање с обзиром на пол, односно, род и родни идентитет, као и јавно заговарање, подржавање и поступање у складу са предрасудама, обичајима и другим друштвеним обрасцима понашања који су засновани на идеји подређености или надређености полова, односно, стереотипних улога полова.

Законом о родној равноправности²¹ прописане су мере политике за остваривање и унапређивање родне равноправности, врсте планских аката у области родне равноправности и начин извештавања о њиховој реализацији, институционални оквир за остваривање родне равноправности, надзор над применом закона и друга питања од значаја за остваривање и унапређивање родне равноправности.

¹⁴ Члан 21. став 3. Устава Републике Србије

¹⁵ Члан 21. став 4. Устава Републике Србије

¹⁶ Члан 15. Устава Републике Србије

¹⁷ „Службени гласник РС”, бр. 22/2009 и 52/2021

¹⁸ Чл. 5-12. ЗЗД

¹⁹ Чл. 15-27 ЗЗД

²⁰ Чл. 20. ЗЗД

²¹ „Службени гласник РС”, бр. 52/2021

Родна равноправност подразумева једнака права, одговорности и могућности, равномерно учешће и уравнотежену заступљеност жена и мушкараца у свим областима друштвеног живота, једнаке могућности за остваривање права и слобода, коришћење личних знања и способности за лични развој и развој друштва, једнаке могућности и права у приступу робама и услугама, као и остваривање једнаке користи од резултата рада, уз уважавање биолошких, друштвених и културолошки формираних разлика између мушкараца и жена и различитих интереса, потреба и приоритета жена и мушкараца приликом доношења јавних и других политика и одлучивања о правима, обавезама и на закону заснованим одредбама, као и уставним одредбама. Законом је операционализован процес увођења родне перспективе прописивањем обавезе усвајања посебних мера, родно одговорног буџетирања, прикупљања родно сензитивних података и усвајања планских аката. Између осталог, утврђена је обавеза усвајања националне стратегије и акционог плана за родну равноправност, акционог плана за родну равноправност јединице територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе, обавеза органа јавне власти и послодаваца да у своје планове и програме рада унесу део о родној равноправности, као и обавеза усвајања плана управљања ризицима од повреде принципа родне равноправности.

Законом о родној равноправности прописано је да се у јединици локалне самоуправе образују тела за родну равноправност и то: 1) *комисија за родну равноправност* у скупштини јединице локалне самоуправе, као стално радно тело скупштине, које чине одборници, а све акте који се упућују скупштини разматра из родне перспективе и 2) *савет за родну равноправност* који се образује у органима управе јединице локалне самоуправе, а чине га именована или постављена лица, представници установа, органа и организација у областима значајним за родну равноправност и спречавање и сузбијање родно заснованог насиља, прати стање у области родне равноправности, иницира и предлаже мере за унапређење родне равноправности. У раду савета обавезно учествују и лица задужена за родну равноправност у органима управе јединице локалне самоуправе, која тим саветима пружају стручну и административно-техничку подршку у раду.

Ова тела за родну равноправност сарађују међусобно као и са свим другим телима за родну равноправност на нивоу јединице локалне самоуправе, аутономне покрајине и Републике Србије. Актима скупштине јединице локалне самоуправе ближе се уређују избор, надлежности и начин рада тела за родну равноправност.²² Поред тога, органи јавне власти који имају више од 50 запослених и радно ангажованих лица, дужни су да из реда својих запослених одреде лице задужено за родну равноправност у складу са својим актом о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места.²³ Законом су прописане обавезе лица задуженог за

²² Члан 63. ЗРР

²³ Руководилац органа јавне власти одређује руководиоца организационе јединице у чијој надлежности су послови који се односе на вођење евиденција у области рада за лице задужено за

родну равноправност, као и да ова лица морају бити обучена за обављање наведених послова.²⁴

Треба указати да је на основу неколико иницијатива, које су се углавном односиле на употребу родно осетљивог језика, Уставни суд 28. јуна 2024. године донео решење²⁵ којим је покренуо поступак за утврђивање неуставности Закона о родној равноправности и донео привремену меру којом обуставља извршења појединачног акта или радње предузете на основу закона, до доношења коначне одлуке Уставног суда. Међутим, ово није од утицаја на израду Локалног акционог плана за родну равноправност, имајући у виду да је у питању општи акт.

Надаље, Законом о планском систему²⁶ уређује се плански систем Републике Србије, односно, управљање системом јавних политика.²⁷ Документ јавних политика јесте плански документ којим учесници у планском систему, у складу са својим надлежностима, утврђују или разрађују већ утврђене јавне политике. Врсте докумената јавних политика јесу: 1) стратегија; 2) програм; 3) концепт политике и 4) акциони план.²⁸ Акциони план је документ јавне политике највишег нивоа детаљности, којим се разрађују стратегија или програм, у циљу управљања динамиком спровођења мера јавних политика које доприносе остваривању посебних циљева стратегије, односно програма. Акциони план садржи следеће обавезне елементе:²⁹ 1) опште и посебне циљеве преузете из стратегије, односно, програма који разрађује; 2) мере и активности за постизање општих и посебних циљева стратегије, односно програма, уз навођење пројеката ако се мере и/или активности спроводе кроз пројекте; 3) институције партнере одговорне за спровођење мера и активности, као и институцију носиоца која је одговорна за праћење спровођења и извештавање о спровођењу стратегије, односно програма који акциони план разрађује; 4) рок за завршетак предвиђених мера и активности; 5) потребна средства за спровођење мера, уз навођење извора финансирања за обезбеђена средства; 6) показатеље учинака на нивоу мера јавних политика, а по потреби и на нивоу активности; 7) информације о прописима које би требало донети, односно, изменити како би се реализовале мере јавне политике и 8) друге елементе прописане подзаконским актом Владе.

Према Закону о локалној самоуправи,³⁰ локална самоуправа је право грађана да непосредно и преко слободно изабраних представника управљају јавним пословима од непосредног, заједничког и општег интереса за локално

родну равноправност. О одређивању лица задуженог за родну равноправност и о свакој промени овог лица органи јавне власти обавештавају министарство.

²⁴ Члан 64. ЗРР

²⁵ Решење Уставног суда бр. 011 1686/21-1 од 28. 06 2024. године.

²⁶ „Службени гласник РС“, бр. 30/2018

²⁷ Члан 1. Закона о планском систему

²⁸ Члан 10. Закона о планском систему

²⁹ Члан 19. Закона о планском систему

³⁰ „Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 – др. закон, 101/2016 – др. закон, 47/2018 и 111/2021

становништво, као и право и обавеза органа локалне самоуправе да у складу са законом, планирају, уређују и управљају јавним пословима који су у њиховој надлежности и од интереса за локално становништво.³¹ У вршењу своје надлежности, јединица локалне самоуправе доноси прописе самостално, у складу са својим правима и дужностима утврђеним Уставом, законом, другим прописом и статутом.³² У надлежности је јединице локалне самоуправе да се стара о остваривању, заштити и унапређењу људских и мањинских права и родној равноправности.³³

Родна анализа је саставни део процеса увођења родно одговорног буџетирања у Републици Србији, које је дефинисано Законом о буџетском систему.³⁴ Према одредбама овог закона, родно одговорно буџетирање представља увођење принципа родне равноправности у буџетски процес, што подразумева родну анализу буџета и реструктурирање прихода и расхода са циљем унапређења родне равноправности.³⁵ Родна равноправност је један од циљева буџетског система, па је прописано да буџетски систем, између осталог, треба да оствари алокацијску ефикасност која подразумева распоређивање средстава буџета са циљем унапређења родне равноправности.³⁶ Ово се односи на све нивое – републички, покрајински и локални, а обавезује и директне и индиректне буџетске кориснике.

Локални акциони план за родну равноправност општине Врњачка Бања израђен је уз пуно поштовање међународног и националног правног оквира забране дискриминације и родне равноправности.

3. ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Израду Локалног акционог плана за родну равноправност општине Врњачка Бања подржала је Стална конференција градова и општина у оквиру пројекта *Одрживе и инклузивне услуге на локалном нивоу*, који финансира Влада Шведске, а реализује Стална конференција градова и општина – Савез градова и општина Србије (СКГО) уз стратешку подршку Шведске асоцијације локалних власти и региона (SALAR), у периоду од јула 2022. до јуна 2025. године. Циљ пројекта је да створи услове да градови и општине у Србији постану ефикаснији у пружању инклузивних и квалитетнијих услуга свим мушкарцима, женама, дечама и девојчицама, уважавајући принципе родне равноправности, одрживости, приступа заснованог на људским правима и анализе засноване на доказима, а активности пројекта

³¹ Члан 2. Закона о локалној самоуправи

³² Члан 5. Закона о локалној самоуправи

³³ Члан 20. став 1. тачка 10. Закона о локалној самоуправи

³⁴ Службени гласник Републике Србије, бр. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 - испр, 108/2013, 142/2014, 68/2015 – др. закон, 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019, 72/2019, 149/2020, 118/2021, 138/2022 и 92/2023

³⁵ Члан 2. став 1. тачка 58в Закона о буџетском систему

³⁶ Члан 4. став 1. тачка 4. Закона о буџетском систему

спровode се у складу са стандардима ЕУ, националним законодавством и јавним политикама.

Активности које су предузете у току израде Локалног акционог плана за родну равноправност:

- ✓ Формиран је Тим за имплементацију пакета подршке, решењем председника општине Врњачка Бања број 020-62/24 од 16. априла 2024. године. Радна група се састоји од четири члана који су представници Општинске управе.
- ✓ Одржан је иницијални састанак са представницима/цама локалне самоуправе и експерткињама СКГО, 18. априла 2024. године, на коме је успостављен оквирни договор у вези са израдом ЛАП-а, посебно договор у вези са достављањем података неопходних за израду ЛАП-а, као и други договори у вези са пакетом подршке коју пружа СКГО;
- ✓ Истог дана је одржана једнодневна обука о законском и стратешком оквиру родне равноправности у контексту израде ЛАП-а и договорени су даљи кораци у процесу израде ЛАП-а;
- ✓ Одржан је састанак са представницима/цама општине Врњачка Бања и представницима/цама установа и институција, 1. јула 2024. године, на коме су представљени истраживачки инструменти/алати за укључивање грађана и грађанки Врњачке Бање у израду ЛАП-а и на коме је дискутовано о стању родне равноправности у општини Врњачка Бања, примерима добре праксе и могућностима за побољшање;
- ✓ Израђен је онлајн упитник, који је био постављен на интернет презентацији општине Врњачка Бања у периоду од 23. јула до 11. августа 2024. године;
- ✓ Одржане су две фокус групне дискусије са женама у општини Врњачка Бања, у периоду 4-5. јул 2024. године. Циљеви фокус групних дискусија били су прикупљање података о томе како живе жене, има ли разлике у односу село/град или у односу на различите групе жена; да ли град, приликом креирања програма и пројеката, узима у обзир потребе жена, укључујући жене из вишеструко маргинализованих група, а дискутовало се и о свакодневном животу жена, образовању и запошљавању, сервисима и подршци (здравље, социјална заштита), култури и спорту, безбедности, политичкој партиципацији и очекивањима од општине Врњачка Бања. Учествовало је укупно девет учесница, укључујући две жене са инвалидитетом. Фокус групне дискусије одржане су у Врњачкој Бањи и Грачацу;
- ✓ Спроведена је анкета са женама у Врњачкој Бањи, путем упитника, који је био доступан за попуњавање у периоду од 23. јула до 28. августа 2024. године. Резултати анкете су интегрисани у текст локалног акционог плана. Упитник је био постављен на сајту општине Врњачка Бања, а у физичком облику се могао преузети и попунити у Општинској управи општине

Врњачка Бања. Питања обухваћена анкетом односила су се на задовољство животом у граду, запошљавање жена, образовање, здравље жене, култура и спорт, безбедност жена, политичка партиципација и одлучивање. Упитник је испунило укупно 105 жена са територије општине Врњачка Бања. Распон година испитаница креће се у опсегу између 19 и 63 година. Највише је испитаница са факултетском дипломом (43,8%), са средњим образовањем (26,6%), затим са вишом школом (21,9%), а само једна испитаница је са завршеном основном школом.

- ✓ Одређено је лице задужено за родну равноправност у општини Врњачка Бања, решењем број 020-240/17 од 15. новембра 2017. године;
- ✓ Председник општине Врњачка Бања донео је решење о формирању Савета за родну равноправност број 020-132/23 од 13. новембра 2023. године. Наведеним решењем су именовани чланови Савета за родну равноправност.
- ✓ Скупштина општине Врњачка Бања донела је Одлуку о образовању Комисије за родну равноправност број 020-31/23 од 30. марта 2023. године.

Подаци неопходни за израду ЛАП-а добијени су од надлежних институција у локалној самоуправи, као и из других доступних извора. Поред тога, подаци су прикупљени кроз фокус групе и анкету са женама, а резултати истраживања представљају подлогу за планирање мера и активности Локалног акционог плана за родну равноправност општине Врњачка Бања. Подршку изради ЛАП-а дале су СКГО консултанткиње др Косана Бекер и Недељка Боројевић.

Нацрт ЛАП-а објављен је на сајту општине Врњачка Бања ЦЦЦ године. Јавна расправа о нацрту ЛАП за родну равноправност трајала је од ЦЦЦ године до ЦЦЦ године. У том периоду организовани су отворени састанци с представницима надлежних органа општине и представника Сталне конференције градова и општине са заинтересованим грађанима/грађанкама дана ЦЦЦ

Нацрт ЛАП-а био је доступан у истом периоду на интернет презентацији општине Врњачка Бања, са упутством о начину достављања писаних коментара.

4. АНАЛИЗА СТАЊА

Врњачка Бања се налази у централном делу Србије и припада Рашком округу. Општина је разуђена, заузима површину од 239 km², а густина насељености је 105 становника/m²³⁷ Привредни, политички и културни центар општине са укупно 14 насеља: Врњачка Бања, Вранеши, Врњци, Вукушица, Гоч, Грачац, Липова, Ново Село,

³⁷ DevInfo база, Профил општине Врњачка Бања, април 2024

Отроци, Подунавци, Руђинци, Станишинци, Штулац и Рсавци.³⁸ Општина спада у II групу општина према степену развијености (80-100% од републичког просека).³⁹

Удаљеност Врњачке Бање од Београда је 200 km, а удаљеност од аеродрома Београд 190 km, Ниш 120 km и Краљево 40 km. Са југа, истока и запада Врњачка Бања је заклоњена планином Гоч и њеним огранцима, док је са севера заштићена венцем Гледићких планина и није изложена јаким ветровима. Уже планинско подручје Врњачке Бање, са планином Гоч, део је огромног шумско-планинског комплекса Копаоника, које представља залеђе Врњачке Бање и простире се према југу. Поред Гоча (1.147m) и Копаоника (2.017m), ту су још и Жељин (1.785m), Јастребац (1.492m) и Столови (1.375m). Читаво шире планинско туристичко подручје Врњачке Бање изобразано је котлинама кроз које протиче низ брзих планинских потока и речица на путу према Западној Морави.⁴⁰

Врњачка Бања има веома дугу традицију лечења. На Врњачком топлом минералном извору у времену од II до IV века Римљани су изградили лечилиште и опоравилиште *Aquae Orcinae*. Развој здравства у Врњачкој Бањи има традицију дугу преко 150 година. Први бањски лекар који је својим пацијентима препоручивао лечење у Врњачкој Бањи био је Јосиф Панчић 1860. године. Од тог времена природни и балнеоклиматолошки фактор којим Врњачка Бања обилује био је коришћен за лечење шећерне болести, болести органа за варење, болести јетре, болести мокраћних органа, болести коже, очију, нервног система, као и побољшање и превенцију општег здравственог стања пацијената. Шира област Врњачке Бање представља веома богато и занимљиво туристичко подручје Србије. Ово је регија са најзначајнијим споменицима српске средњовековне културе, посебно манастирима са монументалним фрескосликарством од којих је неке, као светску културну баштину, заштитио УНЕСКО.⁴¹

4.1. Демографски показатељи и развој

У општини Врњачка Бања, по попису из 2022. године живи 25.117 становника, од којих 9.252 становника чини градско становништво. За општину Врњачка Бања је карактеристично да има механички прилив становништва са простора ван општине, негативан природни прираштај и исељавање становништва са брдско-планинских простора. Природни прираштај је негативан почев од 1991. године, док је 2000. године природни прираштај износио -4,2 ‰ У општини је приметан пораст броја становника у самој Врњачкој Бањи, док је у другим насељима

³⁸ Сајт општине Врњачка Бања, доступно на: сајт: <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/o-nama/opstina-vrnjacka-banja?alphabet=cyr>

³⁹ АПР, Врњачка Бања: Основни подаци, доступно на: <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/>

⁴⁰ Сајт Туристичке организације, географски положај, доступно на: <https://vrnjackabanja.co.rs/geografski-polozaj/>

⁴¹ Сајт Туристичке организације, географски положај, доступно на: <https://vrnjackabanja.co.rs/istorija-banje/>

приметан пад броја становника. Тако је од 1971. до 2002. године забележен пад броја становника у селима Гоч (за 70%), Станишинци (за 49%), Отроци (за 29%) и Врњци (за 26%)⁴²

	2001.	2011.	2022.
Број становника	26.492	27.527	25.065
Густина насељености	111	124	105

Табела 1: Подаци из Пописа о броју становника

У периоду између два пописа од 2011-2022. године, број становника Врњачке Бање смањено се за око 2.400 људи. Смањење броја становника у општини је довело и до смањења густине насељености са 124 (2011) на 105 становника/km² у 2022. години. Број становника се константно смањивао у свим насељеним местима општине у претходном периоду.⁴³

	2011.	2022.
Број становника	26.492	25.065
Живорођени (на 1000 становника)	7,8	8
Умрли (на 1000 становника)	15,8	17
Природни прираштај (на 1000 становника)	-8	-9
Умрла одојчад (на 1000 живорођених)	0	0

Табела 2: Подаци из виталне статистике⁴⁴

У Врњачкој Бањи има више жена (12.912) од мушкараца (12.205). Просечна старост становништва је 46 година.⁴⁵

	2021		2022	
	Ж	М	Ж	М
Деца до 6 година (предшколски узраст)	684	755	714	769
Деца старости 7–14 година (узраст основне школе)	871	924	863	955
Деца старости 15–18 година (узраст средње школе)	529	543	489	507

⁴² Програм развоја Врњачка Бања 2005-2015, доступно на: <http://www.ekoregistar.sepa.gov.rs/program-razvoja-opstine-vrnjacka-banja-2005-2015>

⁴³ Ибид.

⁴⁴ DevInfo база, Врњачка Бања, 2011, 2024

⁴⁵ DevInfo база, Врњачка Бања 2024

Деца старости 0–17 година	1.937	2.075	1.928	2.103
Број младих (15–29 година)	2.007	2.137	1.877	2.002
Радни контингент становништва (15–64 година)	8.028	7.972	7.811	7.762
Укупан број становника	13.153	12.315	12.912	12.205

Табела 3: становништво према старости и полу⁴⁶

Подаци из 2022. године показују да у Врњачкој Бањи живи већинско српско становништво (23.218), а на целој територији општине живи око 1.000 припадника/ца других националних заједница (Роми, Руси и сл).⁴⁷

У општини Врњачка Бања постоје одређене разлике између структуре домаћинства у градским и осталим насељима, па тако у градским срединама 63% чине једночлана и двочлана домаћинства, 17% трочлана, 18% четворочлана и петочлана и 3% домаћинства са шест и више чланова, док у осталима насељима 51% чине једночлана и двочлана домаћинства, 18% трочлана, 24% четворочлана и петочлана, а домаћинства са шест или више чланова чине 17%. Највећи број породица са децом има једно (55,2%) или двоје деце (35,4%), а следе породице са троје деце (7,5%), док породице са више од троје деце чине око 1,9%.⁴⁸

По питању економске активности, у Врњачкој Бањи су нето зараде у просеку за скоро 30% мање од просека у Републици Србији, па су у 2023. години зараде у Врњачког Бањи биле као републички просек на нивоу 2020-2021. године.⁴⁹

Просечна зарада	Република Србија	Врњачка Бања
2021	65.864	49.619
2022	74.933	55.594
2023	86.007	63.363

Табела 4: Кретање просечних зарада у Врњачкој Бањи и РС⁵⁰

Локални стратешки документи

План развоја општине Врњачка Бања за период 2024-2030. године. План развоја је плански документ највишег обухвата и највишег значаја за општину Врњачка Бања, којим се дају смернице за развој општине. Планом развоја дефинисана је визија која гласи: *Врњачка Бања је 2030. године јединствена туристичка дестинација и бањско лечилиште у Европи са аутентичним*

⁴⁶ Ибид.

⁴⁷ РЗС, Општине и региони у Републици Србији 2023, доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G202313050.pdf>

⁴⁸ DevInfo база, Врњачка Бања 2024

⁴⁹ Ибид.

⁵⁰ DevInfo база, Врњачка бања 2024, DevInfo база, РС, 2024

wellness&spa садржајима и задовољним грађанима у одрживом животном окружењу. План развоја дефинише три основна правца развоја: одрживи економски развој; одрживи друштвени развој и одрживи урбани развој и заштита животне средине. За сваки од три правца деловања дефинисани су приоритетни циљеви и мере и њихова усклађеност са циљевима одрживог развоја (УН Агендом 2030) и другим европским стратешким документима. У оквиру правца Одрживи економски развој, постоји један подциљ који реферише на жене (подциљ 8.5), у оквиру Одрживог друштвеног развоја један од девет приоритетних циљева се у потпуности односи на унапређење родне равноправности (циљ 8), у оквиру ког су одређене три мере (8.1. Усвајање и примена политика за заштиту права жена и превенцију родно заснованог насиља; 8.2. Подизање свести и образовање о родној равноправности и 8.3. Промовисање женског економског учешћа и предузетништва), док у оквиру правца Одрживи урбани развој и заштита животне средине нема приоритетних циљева ни мера које се односе на унапређење положаја жена или родне равноправности.

Локални акциони план за младе општине Врњачка Бања за период 2020 – 2025. године. Овај документ представља стратешки оквир за унапређење положаја младих и има следећу визију: *Млади општине Врњачка Бања имају изграђено поверење у локалну заједницу која им пружа оптималне шансе за подизање квалитета живота и нуди бројне и ефикасне изазове за непрекидан развој, усавршавање и самопотврђивање.* Овим документом су дефинисана три стратешка правца за које су дефинисани и локални приоритети. Једино у другом правцу за локални приоритет 2.5. планирано је смањење дискриминације и по основу родне равноправности. Међутим, када се погледају оперативни циљеви и активности за овај приоритет не постоји ништа што је повезано директно са темом родне равноправности и унапређења положаја младих жена.

Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња у општини Врњачка Бања за период 2023-2025. године. Овај документ треба да допринесе унапређењу квалитета живота припадника ромске националне мањине на територији општине Врњачка Бања тако што даје оквир за планско решавање проблема у складу са потребама корисника. Локалним акционим планом дефинисан је један општи и шест посебних циљева. Само у четвртном циљу једна од мера односи се на очување здравља девојчица, значај школовања и превенцију раних бракова, међутим када се детаљније погледају показатељи, они нису у вези са бројем девојчица, већ су повезани са бројем спроведених обука у ромским насељима, а очекивани резултат је да је ромска заједница информисана о последицама склапања раних бракова.

Локални акциони план за управљање миграцијама на територији општине Врњачка Бања за период 2023-2027. године. Овај документ представља план акције за унапређење положаја избеглица, интерно расељених лица, повратника по основу Споразума о реадмисији, тражилаца азила и миграната у потреби без утврђеног статуса, економских миграната и дијаспоре и жртава трговине

људима. Локалним акционим планом за управљање миграцијама дефинисан је један општи и 10 специфичних циљева од којих ниједан није родно сензитиван.

4.2. Образовање

Образовна структура становништва општине Врњачка Бања старијег од 15 година, према Попису из 2022. године, показује разлике између жена и мушкараца, посебно у погледу најнижег нивоа образовања и у погледу средње стручне спреме.

Према Попису из 2022. године у Врњачкој Бањи има 95 неписмених особа, а од тог броја 72 су жене, а међу којима је 61 старија од 65 година. Од укупног броја становника старијих од 15 година, неписмено је 0,8%, од чега је 0,6% жена. Две трећине неписмених лица живи у сеоским насељима.

Неписмени у Врњачкој Бањи	Укупно	Жене
Попис 2002	1.447	1.201
Попис 2011	654	571
Попис 2022	95	72

Табела 5: Неписмене жене у односу на неписмено становништво Врњачке Бање⁵¹

Високообразованих жена има за 2% више него мушкараца.

Више и високообразовани у Врњачкој Бањи	Укупно	Жене
Попис 2002	2.326	1.014
Попис 2011	3.530	1.775
Попис 2022	4.544	2.487

Табела 6: Више и високообразоване жене у Врњачкој Бањи⁵²

За 5% је више жена које се уопште нису школовале или немају завршену основну школу у односу на мушкарце, а 10% је мање жена које су завршиле средњу школу.

Ниво образовања	Жене	Мушкарци
Без образовања и непотпуна основна школа	8%	3%
Основна школа	18%	16%
Средња школа	51%	61%

⁵¹ РЗС, Становништво старости 15 и више година према степену образовања и полу, доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2013/Pdf/G20132011.pdf>

⁵² Ибид

Више и високо образовање	12%	20%
-----------------------------	-----	-----

Табела 7: Образовање жена и мушкараца у општини Врњачка Бања⁵³

И компјутерска писменост се повећава, тако да сада у просеку има око 25% компјутерски неписмених и око 40% компјутерски писмених становника. Жена је више и међу компјутерски писменим и неписменим.⁵⁴

Предшколско васпитање и образовање на територији општине Врњачка Бања остварује се за децу узраста од једне године до поласка у школу у јавним предшколским установама. Мрежу јавних предшколских установа на територији општине Врњачка Бања чини Предшколска установа „Радост“ која има 12 објеката на територији општине: „Радост“ и „Колибри“ у самој Врњачкој Бањи, „Врњци“ у Врњцима, „Принцеза Катарина“ у Новом Селу и Подунавци, Штулац, Вранеша, Липова, Грачац, Пискавац, Отроци и Рсавци у насељеним местима општине.⁵⁵

Обухват деце узраста од 0-3 године предшколским васпитањем и образовањем је 41,5% док обухват деце узраста од 3 године до поласка у припремни предшколски програм (ППП) износи 71,6%. Обухват деце од 0-3 године предшколским васпитањем и образовањем виши је у Врњачкој Бањи у поређењу са републичким просеком (37%), као и по питању обухвата деце узраста од 3 године до поласка у ППП (68%). Капацитет предшколског образовања у Врњачкој Бањи не задовољава потребе становништва, па је 2021. године преко броја предвиђеног за упис уписано 105 деце од чега 86 у граду, а било је 55 неуписане деце, због попуњености капацитета, од чега 33 у граду.⁵⁶ У извештају о раду за 2022/2023. годину ПУ „Радост“ указује се на недостатак капацитета за упис беба (0-3 године), па је 24 деце тог узраста остало на листи чекања. Такође, 35 старије деце (4-6 година) остало је неуписано.⁵⁷

По питању плаћања трошкова предшколског образовања у 2020. години, у Врњачкој Бањи 29% родитеља није плаћало ове трошкове, 12% је плаћало регресирану цену, док је 59% родитеља плаћало пуну цену.⁵⁸ Обухват деце ППП 2021. године био је 98,3%, а 2022. године 99%.⁵⁹

Нето стопа обухвата основним образовањем по подацима из 2022. године износи 97,7% што је мало више од републичког просека, а овај податак није разврстан по полу. Стопа одустајања од школовања у основном образовању износи 0,1%.⁶⁰

⁵³ DevInfo база, Врњачка Бања 2024

⁵⁴ Ибид

⁵⁵ Сајт ПУ „Радост“, годишњи план рада 2023/2024, доступно на:

[//www.puradost.edu.rs/dokumentacija/](http://www.puradost.edu.rs/dokumentacija/)

⁵⁶ DevInfo база, Врњачка Бања 2024

⁵⁷ Сајт ПУ „Радост“, Извештај о раду 2022/2023, доступно на: [//www.puradost.edu.rs/dokumentacija/](http://www.puradost.edu.rs/dokumentacija/)

⁵⁸ DevInfo база, Врњачка Бања, подаци из 2020

⁵⁹ DevInfo база Врњачка Бања, подаци из 2023

⁶⁰ Ибид

Мрежу јавних основних школа на територији општине Врњачка Бања чине четири матичне и девет подручних одељења. Матичне школе су: „Попински Борци“ у Врњачкој Бањи, „Бане Милениковић“ у Новом Селу, „Младост“ у Врњцима и „Бранко Радичевић“ у Вранешима.⁶¹

Број ученика/ца основних школа се константно смањује. Школске 2010/11 године основну школу похађало је укупно 2.305 ученика, распоређених у 120 одељења, док је 2021/22 године тај број био 1.749 ученика у 83 одељења⁶²

Основно музичко образовање и васпитање у Врњачкој Бањи остварује се кроз издвојено одељење Музичке школе „Стеван Мокрањац“ из Краљева, која деци млађој од 9 година у Врњачкој Бањи омогућава музичко образовање на инструментима: клавир, виолина, хармоника и флаута.⁶³

У општини Врњачка Бања постоје две средње школе: Гимназија Врњачка Бања и Угоститељско туристичка средња школа. У Гимназији се образовање врши на смеровима: природно-математички, друштвено-језички смер и општи тип (специјализовано ИТ одељење). Школске 2021/2022 године гимназију је похађало укупно 337 ученика, од чега је у први разред, у све три одељења било уписано 59 ученика. У школској 2024/2025 години, биће уписано једно одељење општег типа, једно одељење природно-математичког смера и два одељења друштвено-језичког смера.

Средња Угоститељско туристичка школа има шест образовних профила: туристички техничар, хотелско-ресторатерски техничар, кулинарски техничар, кувар, конобар и посластичар. Насупрот Гимназије коју сваке године жели да упише све више ученика, у Годишњем плану средње Угоститељско туристичке школе из 2023. године наводи се да је први пут у школи остало 16 слободних места и да је у питању генерација са најмање ученика до сада. Претпоставља се да је разлог све мањи број ученика генерално у општини.⁶⁴

Стопа одустајања од школовања у средњем образовању је 3,9% што је троструко више од републичког просека (1,2%).

	СРЕДЊЕ ШКОЛЕ	Девојчице	Дечаци	Укупно
1	Гимназија	174	123	297
2	Четворогодишња стручна	240	194	434
2	Трогодишња стручна	80	116	196
	УКУПНО			927

⁶¹ Основне школе, доступно на: <https://osnovneskole.edukacija.rs/drzavne/vrnjacka-banja>

⁶² РЗС, основно образовање, доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G202313050.pdf>

⁶³ Музичка школа у Краљеву, издвојено одељење у Врњачкој Бањи доступно на: <https://mokranjac-kraljevo.com/upis/>

⁶⁴ Сајт Угоститељско туристичке школе, доступно на: godisnji-plan-rada-2023-2024.pdf (uts.edu.rs)

Табела 8: Број уписаних ученика у средње школе 2023. године⁶⁵

Факултет за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи основан је 2011. године као јединствена високошколска установа овог типа чији је оснивач Република Србија. Факултет је у саставу Универзитета у Крагујевцу. Факултет је акредитован и има седам акредитованих студијских програма: Основне и Мастер академске студије за Хотелијерство и туризам, Здравствени туризам и Гастромонски менаџмент и докторске академске студије за менаџмент у хотелијерству и туризму.⁶⁶

4.3. Запошљавање

У Врњачкој Бањи је у периоду 2020-2022. године растао број запослених особа, а смањивао се број незапослених. Према подацима из 2022. године, регистрованих запослених је према општини рада 7.497, а према општини пребивалишта 8.375. Просечна зарада без пореза и доприноса је 63.363 динара. Регистрованих незапослених је 1.967, односно 85 на 1000 становника. У табелама испод налази се детаљнији преглед запослених, односно, незапослених.⁶⁷

2011		2020		2021		2022	
Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М
3.103	3.600	3.673	4.094	3.667	4.265	4.030	4.345

Табела 9: Регистровани запослени по полу⁶⁸

Приметно је да је у Врњачкој Бањи више незапослених жена у односу на незапослене мушкарце.⁶⁹

2011		2021		2022		2023	
Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М
1.829	1.624	1,338	1.104	1.170	963	1.105	862

Табела 10: Регистровани незапослени по полу⁷⁰

⁶⁵ Devinfo база, Врњачка Бања 2024

⁶⁶ Факултет за хотелијерство и туризам, доступно на: <https://www.hit-vb.kg.ac.rs/index.php/o-nama/2-o-fakultetu>

⁶⁷ Devinfo база, Врњачка Бања 2024

⁶⁸ Ибид

⁶⁹ DevInfo база, Врњачка Бања, 2023

⁷⁰ Ибид

Од укупног броја незапослених у 2023. години (1.967), највише је оних са средњом стручном спремом (583), следе неквалификовани (527), квалификовани (497) и незапослени са високом стручном спремом (206).⁷¹

Подаци из 2023. године показују разлику између броја незапослених мушкараца и незапослених жена. Од укупног броја незапослених жена, највећи проценат припада старосној групи 30-54 године (57%), наспрам 52% незапослених мушкараца у тој старосној групи. У старосној групи 55+, незапослених жена је 24%, док је незапослених мушкараца 32%, а у старосној групи од 15 до 29 година тај број изједначен, по 16%. Највише незапослених, 55% је становника у старосној групи 30-54 године.⁷²

У табели испод, представљени су подаци о незапослености и запошљавању у општини Врњачка Бања, према подацима из билтена Националне службе за запошљавање за март 2023. и март 2024. године.

	Незапослена лица		Новопријављени		Пријављене потребе за запошљавањем			Запослени са евиденције	
	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Неодређено	Одредено	Укупно	Жене
Март 2023.	2.104	1.151	122	62	54	0	49	88	49
Март 2024.	1.914	1.061	92	48	20	9	11	93	54

Табела бр. 11: Незапосленост и запошљавање март 2023. и март 2024. године⁷³

Испитанице су изразиле потребу за одређеним обукама, у контексту побољшавања запошљивости и предузетништва:

Дигитални маркетинг и онлине пословање: Више испитаница је изразило интерес за обуке у области дигиталног маркетинга и онлине пословања. Ова врста обуке омогућила би им покретање или унапређење пословања на интернету, што је посебно важно у данашњем дигиталном окружењу.

⁷¹ Агенција за привредне регистре, Врњачка Бања: Основни подаци, доступно на: <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/>

⁷² Devinfo база, Врњачка Бања 2024

⁷³ НЗС, Подаци о незапослености и запошљавању, Врњачка Бања, доступно на: <https://www.nsz.gov.rs/sadrzaj/statisticki-bilteni-nsz/4111>

- 1. Опште предузетничке обуке:** Поједине жене су навеле потребу за обукама које ће им помоћи да започну сопствени бизнис. Ово укључује опште обуке о предузетништву, пословном планирању, као и стицању неопходних вештина за успешно вођење посла.
- 2. Обуке за конкретне вештине и лиценце:** Испитанице спомињу и организовање обука које омогућавају добијање сертификата или лиценци, што би им олакшало приступ тржишту рада и предузетништву.

Испитанице сматрају да би општина могла да игра кључну улогу у организовању бесплатних едукација, у сарадњи са школама и другим институцијама, чиме би се оснажиле жене да се активно укључе у предузетништво и локалну економију.

У 2012. години било је регистровано 2.855 пољопривредних газдинстава на територији општине Врњачка Бања. Жене су биле носитељке породичних пољопривредних газдинстава у 17%, чиниле су 67% оних који су обављали пољопривредне активности на породичном газдинству.⁷⁴

Први резултати Пописа пољопривреде 2023. године су делимично доступни, али је одређене компарације могуће извршити.

	Чланови газдинства и стално запослени на газдинству			На породичном газдинству		
	укупно	жене	мушкарци	укупно	жене	мушкарци
Попис 2012	6.169	2.672	3.497	6.159	2.671	3.488
Попис 2023	5.711	2.548	3.163	5.669	2.530	3.139

Табела бр. 12: Чланови газдинства и стално запослени на газдинству према полу и правном статусу газдинства 2012⁷⁵ и 2023. године⁷⁶

Између два Пописа пољопривреде у Врњачкој Бањи дошло је до повећања броја жена које су носитељке газдинстава и сада је тај проценат 22,6% (2012. је био 17,2%). Промена је видљива и у томе што сада мање жена, чланова породице раде на газдинствима, и у односу на мушкарце и у односу на време од пре 10 година.

	Носилац газдинства			Чланови породице и рођаци који су радили на газдинству		
	укупно	жене	мушкарци	укупно	жене	мушкарци

⁷⁴ DevInfo база, Врњачка Бања, подаци из 2012

⁷⁵ Попис пољопривреде 2012, доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2013/Pdf/G201314003.pdf>

⁷⁶ Попис пољопривреде 2023, доступно на: <https://popispoljoprivrede.stat.gov.rs/sr-Cyrl/tabele/>

Попис 2012	2.779	478	2.301	3.377	2.192	1.185
Попис 2023	2.350	532	1.818	3.319	1.998	1.321

Табела бр. 11: Чланови газдинства и стално запослени на породичном газдинству према полу 2012. и 2023. године

Као и код носитељки газдинстава, уочава се и пораст жена као управитељки/менаџерки газдинстава, са 16,5% у 2012. години на 23% у 2023. години.

	Годишње радне јединице, број	Управници/менаџери газдинства		
		укупно	Жене	мушкарци
Попис 2012	1.175	2.855	473	2.382
Попис 2023	1.106	2.357	532	1.825

Табела бр. 12: Управници/менаџери на газдинствима 2012. и 2023. године

Шумарство је веома значајна привредна грана у општини Врњачка Бања. Преко 55% површине општине је под шумама (13.191,71 ха), од чега је око 70% у државном, а око 30% у приватном власништву.

С обзиром да је општина Врњачка Бања туристичко место I категорије и после Београда најпосећенија туристичка дестинација у Србији, у структури мале привреде доминирају предузетници у услужном сектору, пре свега делатности ресторана и покретних угоститељских објеката, а следе такси превозници и трговине на мало и велико. Када је реч о привредним друштвима такође доминира услужни сектор, пре свега трговина на велико, ресторани, хотели превоз путника и терета и консултантске активности. Једини изузетак са значајнијим учешћем представља сектор изградње стамбених и нестамбених зграда који заузима друго место.⁷⁷

4.4. Социјалне и здравствене услуге

Одлуком о социјалној заштити општине Врњачка Бања⁷⁸ прописана су права и услуге у социјалној заштити. Права у социјалној заштити представљају различите облике материјалне подршке у циљу обезбеђивања егзистенцијалног минимума и подршке социјалној укључености појединца и породице.

⁷⁷ Сајт општине Врњачка Бања, привреда, доступно на:
<https://www.vrnjackabanja.gov.rs/images/clanak/3511/dokumenta/plan-razvoja-opstine-vrnjacka-banja-2023-2030.pdf>

⁷⁸ Службени лист општине Врњачка Бања број 16 од 27.12.2011. године и 21 од 29.09.2016. године

Права утврђена овом одлуком су: једнократна помоћ; опрема корисника за смештај у установу или другу породицу; путни трошкови и исхрана пролазника; накнада трошкова сахране; ужина у ђачкој кухињи и изузетне новчане помоћи.

Услуге утврђене овом одлуком су: помоћ у кући за одрасла и стара лица; дневни боравак за децу из породица у ризику; дневни боравак за одрасла лица са сметњама у развоју; услуге Клуба за децу и младе са сметњама у развоју и особа са инвалидитетом; дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју; предах смештај за децу и младе са сметњама у развоју; помоћ у кући за децу са сметњама у развоју; дневни боравак за стара лица; услуге Клуба за стара лица; услуге психосоцијалног саветовалишта за децу и младе; прихватилиште за децу и младе; прихватилиште за жртве насиља у породици; прихватилиште за одрасла и стара лица; саветовалиште за брак и породицу; социјално становање у заштићеним условима; становање уз подршку за младе који се осамостаљују; лични пратилац детета и персонална асистенција.⁷⁹

На дан 31.12.2022. године, Центар за социјални рад Врњачка Бања имао је укупно 2.693 корисника (1.660 жена-61,65% и 1.033 мушкарца-38,35%), што је укупно 8,64% од укупног броја становника општине Врњачка Бања, рачунајући и избегла и расељена лица.⁸⁰ Међу њима је 452 деце, 296 младих, 1.355 одраслих и 590 старијих особа.

У укупан број корисника нису урачунати корисници којима се социјалне услуге пружају у Клубу за стара лица и корисници различитих информација о правима и услугама из социјалне заштите. Према евиденцији Републичког комесаријата за избеглице у Врњачкој Бањи на дан 31.12.2021. године статус расељених лица са Косова и Метохије имало је 3.542 лица, а статус избеглих 56 лица, укупно 3.598 лица.

На територији општине Врњачка Бања налазе се три ромска насеља у којима живи око 400 становника ромске националности. Укупан број особа са инвалидитетом и оболелих лица на евиденцији ЦСР у 2022. години, у који је урачунат и број корисника са оствареним правом на помоћ и негу другог лица и правом на увећани додатак за помоћ и негу другог лица, износи 193 корисника.

У 2022. години забележено је постојање занемаривања и злостављања и насиља у породици. Евидентирано је 139 лица, жртве насиља су из свих старосних група а међу њима је 38 особа мушког и 101 женског пола.

⁷⁹ Одлука о социјалној заштити општине Врњачка Бања, доступно на: <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/images/clanak/352/dokumenta/sluzbeni-list-broj-16-11.pdf>

⁸⁰ Сајт општине Врњачка Бања, социјална заштита, доступно на: <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/images/clanak/3511/dokumenta/plan-razvoja-opstine-vrnjacka-banja-2023-2030.pdf>

Права на материјалну подршку која су реализована у 2022. години су једнократна новчана помоћ, опрема корисника за смештај у установу или другу породицу, путни трошкови и исхрана пролазника, накнада трошкова сахране и изузетне новчане помоћи. Услуге социјалне заштите које су реализована у 2022. години су помоћ у кући за одрасла и стара лица (21 корисник), дневни боравак за одрасла лица са сметњама у развоју и дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју (укупно 24 корисника, услуга се пружа у Удружењу родитеља деце ометене у развоју општине Врњачка Бања), услуге Клуба за стара лица (36 корисника), саветовалиште за брак и породицу и услуга личног пратиоца (17 корисника).

Општина Врњачка Бања има 28 стамбених јединица намењених социјалном становању за избегла и ресељена лица, од којих су осам за социјално угрожене и 20 за остале из ове категорије. Недавно је изграђен објект са 20 опремљених стамбених јединица. Један од станова биће уступљен ЦСР на коришћење за ургентне потребе корисника.⁸¹

У табели испод су представљени одређени показатељи у вези са социјалном заштитом у општини Врњачка Бања, упоређени са просеком у Републици Србији.

	Врњачка Бања	Република Србија
Стопа деце која користе услуге смештаја (на 1000 деце)	2,0	4,7
Стопа деце у резиденцијалним установама (на 1000 деце)	0	0,5
Стопа деце у хранитељским породицама (на 1000 деце)	2,0	4,2
Удео корисника државних домова за старије који су старији од 65 година, у укупном броју старијих од 65 година (%)	0,3	0,4
Удео корисника новчане социјалне помоћи у укупној популацији (%)	1,4	2,5
Удео корисника дечијег додатка у укупној популацији деце (%)	8,9	12,7
Удео корисника увећаног дечијег додатка у укупној популацији деце (%)	2,8	4,3
Удео корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица у укупној популацији (%)	0,5	0,5

Табела 13: Одабрани показатељи социјалне заштите⁸²

⁸¹ Ибид

⁸² Devinfo база Врњачка Бања 2024, DevInfo база РС, 2024 (подаци из 2022)

Поред тога, у општини Врњачка Бања на снази је и Одлука о финансијској подршци породици са децом на територије општине (2023), као и Одлука о финансијској подршци породици са децом из осетљивих друштвених група (2012).

Здравствену заштиту становништво Врњачке Бање остварује на примарном нивоу у Дому здравља „Др Никола Цамић“ која има следеће службе: Службу за здравствену заштиту деце, школске деце и жена, Службу за здравствену заштиту одраслог становништва са кућним лечењем и поливалентном патронажом, Службу хитне медицинске помоћи са санитетским превозом, Службу за радиолошку и лабораторијску дијагностику, Службу за стоматолошку здравствену заштиту, Службу за специјалистичко консултативну делатност и Службу за правне, економско-финансијске, техничке и друге сличне послове. Поред Врњачке Бање, Дом здравља има и здравствене амбуланте у пет насељених места у општини: Подунавци, Вранеша, Грачац, Ново Село и Руђинци.

У Дому здравља је запослено 42 доктора медицине, од тога је 31 жена. Међу запосленим докторима 19 је без специјализације (15 жена и четири мушкарца) и 23 са специјализацијом (16 жена и седам мушкараца). У Одељењу за здравствену заштиту жена ради једна докторка, специјалисткиња гинекологије и акушерства.

Здравствена заштита на секундарном нивоу остварује се у Општој болници „Студеница“ у Краљеву. У Врњачкој Бањи постоје три специјалне болнице: Специјална болница за интерне болести Врњачка Бања, Специјална болница за лечење и рехабилитацију органа за варење и шећерне болести „Меркур“ и Специјална болница за хипербаричну медицину Врњачка Бања. Поред наведених, здравствену заштиту становништво општине Врњачка Бања може остварити у већем броју приватних пракси које постоје у Врњачкој Бањи. За јавно здравље надлежан је Завод за јавно здравље Краљево.⁸³

У табели испод су представљени одређени показатељи у вези са здравственом заштитом у општини Врњачка Бања, упоређени са просеком у Републици Србији.

	Врњачка Бања	Република Србија
Број лекара	78	20.585
Број лекара на 1000 становника	3,1	3,1
Лекари – здравствена заштита деце и школске деце (на 1000 становника)	1,1	0,9
Лекари – здравствена заштита одраслог становништва (на 1000 становника)	0,5	0,7

⁸³ Сајт општине Врњачка Бања, Здравствена заштита, доступно на:
<https://www.vrnjackabanja.gov.rs/images/clanak/3511/dokumenta/plan-razvoja-opstine-vrnjacka-banja-2023-2030.pdf>

Лекари – здравствена заштита жена (на 1000 становника)	0,1	0,2
Обухват жена у току првог триместра трудноће савременом здравственом заштитом	84,9	73,6
Проценат деце која су вакцинисана против дифтерије, тетануса и великог кашља у првој години живота	100	91,5
Проценат деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота	90,9	81,3

Табела 14: Одабрани показатељи из здравствене заштите⁸⁴

Ови подаци показују да је у свему, осим у броју лекара за здравствену заштиту жена и одраслог становништва, Врњачка Бања изнад републичког просека. Веома је позитивно што је обухват деце обавезном вакцинацијом виши од републичког просека. По доступним подацима из виталне статистике која је преузета из базе Института за јавно здравље Србије, у Врњачкој Бањи није било малолетничких порођаја од 2020. до 2022. године.

Испитанице наводе следеће проблеме са којима се суочавају у здравственом сектору:

- Погрешне дијагнозе и недостатак стручног кадра:** Поједине жене су навеле проблем са погрешним дијагнозама, као и недостатак стручног медицинског особља, што значајно утиче на квалитет здравствене заштите, а што указује на недостатак поверења у квалитет здравствене услуге.
- Проблеми са заказивањем прегледа:** Више испитаница је нагласило да је заказивање прегледа проблематично, често уз дуга чекања, што отежава правовремени приступ здравственој заштити.
- Нередовне контроле:** Неке испитанице су навеле проблем са нередовним контролама, што указује на потребу за бољом организацијом и већом доступношћу превентивних прегледа.

4.5. Насиље према женама и безбедност жена

Подаци ЦСР Врњачка Бања показују да је у 2022. години забележено укупно 139 жртава занемаривања, злостављања и насиља у породици. Жртве су из свих

⁸⁴ Devinfo база Врњачка Бања 2024, DevInfo база РС, 2024

старосних група, а доминантна врста насиља је физичко и психичко насиље, углавном над одраслим женама.

Према подацима Дома здравља, у 2023. години пријављено је укупно 14 случајева насиља у породици, док је у 2024. години, до краја августа, пријављено 18 случајева.

У 2022. години забележено је 125 случајева насиља у породици према женама.

Година у којој је насиље пријављено	Број жена које су пријавиле насиље у породици
2011	43
2012	23
2013	32
2014	113
2015	46
2016	100
2017	120
2018	90
2019	96
2020	76
2021	85
2022	125

Табела 15: Број пријављених случајева породичног насиља према женама⁸⁵

Испитанице су поделиле своја искуства и мишљења у вези са безбедношћу, пријављивањем насиља и перципираним опасностима у друштву.

По питању изложености опасностима, неке испитанице су поделиле искуства о покушајима силовања и физичким нападима, што указује на постојање озбиљних безбедносних проблема с којима су се суочиле. С друге стране, поједине жене наводе да нису биле изложене опасним ситуацијама, што показује да искуства варирају у зависности од контекста и окружења.

Неке испитанице су навеле да нису пријавиле нападе или опасности, због страха од осуде околине. Ово указује на проблем стигматизације и страха од реакције заједнице. Испитанице које су пријавиле инциденте полицији често су наилазиле на недостатак адекватног одговора.

Насиље у породици је наведено као један од највећих проблема с којима се жене суочавају, што указује на потребу за већом подршком и заштитом у овој области.

⁸⁵ Број пријављених случајева породичног насиља према женама, доступно на: <https://rsjp.gov.rs/cir/analiticki-servis/>

Неке испитанице су истакле свакодневне опасности, као што су неправилно понашање у саобраћају (непропуштање пешака), што указује на шире друштвене проблеме везане за безбедност.

Ова анализа показује да се жене суочавају са различитим врстама опасности, од сексуалног и физичког насиља до свакодневних претњи у заједници. Многе нису пријављивале насиље због страха од осуде, док оне које јесу, често нису задовољне реакцијом надлежних органа. Породично насиље и даље остаје главна опасност с којом се многе жене суочавају.

4.6. Друге теме од значаја за положај жена у Врњачкој Бањи

У општини Врњачка Бања је већи број жена одборница у скупштини општине (40%) у поређењу са републичким просеком (37,2%) по подацима из 2020. године, а била је и већа излазност на локалним изборима (59,6%) у односу на просек у Републици Србији (49,2%).⁸⁶

Многе испитанице сматрају да нису довољно укључене у процесе доношења одлука у општини. Као главни разлози за недовољно учешће наведени су недостатак времена, неинформисаност о начинима укључивања и осећај да њихов допринос неће бити уважен. Жене су често слабо информисане о начинима на које могу активно да учествују у локалним процесима доношења одлука.

Испитанице су изразиле потребу за додатним обукама и већим укључењем у процесе доношења одлука. Неки од предлога укључују обуке о изради јавних политика, боља информисаност о актуелним процесима, ширење информација путем различитих канала (интернет, друштвене мреже, локални медији). Подаци из овог истраживања указују да се уз транспарентнији и партиципативнији приступ, може повећати поверење жена у локалне власти и унапредити родна равноправност у Врњачкој Бањи.

По питању културног живота, Врњачка Бања има Културни центар, биоскоп и народну библиотеку „Др Душан Радић“. Културни центар Врњачке Бање је јавна установа у области културе и поседује биоскопско-позоришну дворану, Замак културе са галеријским и музејским простором. Током године организује програме из области књижевности, позоришног, филмског, телевизијског и музичког

⁸⁶ Devinfo база Врњачка Бања, DevInfo база РС

стваралаштва, ликовне делатности, издаваштва и музеологије. Најпознатији су: Међународни фестивал класичне музике и Фестивал филмског сценарија.⁸⁷

Културни живот Врњачке Бање богат је разноврсним манифестацијама, низом културних програма и дешавања из најразличитијих области културе, као што су књижевност, позориште, филм, музика, ликовне уметности и др.

Најпознатија манифестација је Велики међународни карневал, који је статус међународног стекао 2005. године. Осим карневала, током лета, у бањи трају Врњачке културне свечаности, које су специфичне по томе што током 100 дана, колико трају, сваког дана имају организовану по једну приредбу – укупно 100 приредби из најразличитијих области културе. Врњачка Бања је домаћин читавом низу манифестација и дешавања од којих су најпопуларнији Love fest, Beer fest, Фестивал филмског сценарија, Фестивал класичне музике, Ноћ музеја, мноштво спортских турнира, потом Фестивал цвећа, Фестивал меда, Сајам књига, концерти и др.⁸⁸

Туризам у Врњачкој Бањи је развијенији од просека на републичком нивоу.

Туризам у 2022. Години	Врњачка Бања	Србија
Долазак домаћих туриста	183.522	2.096.472
Долазак страних туриста	24.037	1.772.763
Ноћења домаћих туриста	676.052	7.306.219
Ноћења страних туриста	80.090	4.939.394
Просечан број ноћења домаћих туриста	3,7	3,5
Просечан број ноћења страних туриста	3,3	2,8

Табела 14: Одабрани показатељи туризма⁸⁹

У односу на претходне године, број ноћења туриста, и домаћих и страних је у константном порасту (3,3-3,7 – домаћи туристи; 2,8-3,3 – страни туристи).⁹⁰

Спортске активности општине Врњачка Бања одвијају се у 21 спортском клубу. Предзнак „женски“ носи само један - Женски одбојкашки клуб Врњачка Бања.⁹¹

По питању спортских активности, испитанице наводе:

⁸⁷ Културни центар Врњачке Бање, доступно на: <https://vrnjackabanja.co.rs/kultura/>

⁸⁸ Манифестације и културна дешавања, доступно на: <https://evrnjackabanja.com/manifestacije-i-kulturna-desavanja/>

⁸⁹ Devinfo база Врњачка Бања 2024, DevInfo база РС, 2024

⁹⁰ Ибид

⁹¹ Спортски клубови у општини, доступно на: <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/dokumenta/strateska-dokumenta/nacrt-lokalni-akcioni-plan-za-mlade-2020-2025>

1. **Фитнес доступан женама без примања:** Једна од главних потреба које су жене истакле је организовање фитнес програма који би били доступни женама са ниским примањима или без прихода. Ово указује на важност приступачног начина бављења физичком активношћу за све жене, без обзира на економски статус.
2. **Клубови за жене, посебно у сеоским срединама:** Испитанице су изразиле потребу за оснивањем клубова за жене, нарочито у руралним срединама, где би се жене могле окупљати, бавити спортом и развијати заједницу.
3. **Широк спектар спортова:** Бављење различитим спортовима је такође споменуто, што указује на жељу за приступом ширем спектру спортских активности, укључујући гимнастику, атлетику и друге спортске дисциплине.
4. **Бесплатне вежбе:** Организовање бесплатних вежби које би женама помогле да одржавају физичку форму, посебно кроз програме као што су гимнастика и атлетика, често се спомиње као конкретан предлог.

5. СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ И АКТИВНОСТИ

Анализа стања родне равноправности у Врњачкој Бањи показује да постоје одређени проблеми и изазови, односно, могућности за побољшање, као и да је општина Врњачка Бања решена да се посвети овим изазовима и да омогући побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности.

На основу резултата анализе тренутног стања, а имајући у виду да је општи циљ овог документа унапређење родне равноправности и побољшање положаја жена у Врњачкој Бањи, дефинисани су посебни стратешки циљеви и активности које ће у периоду важења акционог плана допринети остварењу постављених циљева.

Веома је важно да је општина Врњачка Бања повезала циљеве и активности из других локалних стратешких докумената, посебно из Плана развоја општине Врњачка Бања 2023-2030, са циљевима и активностима Локалног плана за родну равноправност. То се посебно односи на Приоритетни циљ бр. 8: Родна равноправност – остваривање једнаких могућности и права за све особе и Приоритетни циљ 5: 2030. године општина Врњачка Бања обезбедила је услове за очување и унапређење здравља становништва.

Посебни стратешки циљеви Локалног акционог плана за родну равноправност општине Врњачка Бања односе се на увођење родне перспективе у све локалне политике, мере и активности финансиране из буџета општине; спровођење

политике једнаких могућности и смањивање постојећих неједнакости; унапређење безбедности свих грађана и смањивање насиља према женама, као и унапређење квалитета живота у Врњачкој Бањи.

ОПШТИ ЦИЉ:

Унапређење родне равноправности и побољшање положаја жена у Врњачкој Бањи.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ

1. Увођење родне перспективе у све локалне политике, мере и активности финансиране из буџета општине Врњачка Бања.
2. Спровођење политике једнаких могућности и смањивање постојећих неједнакости између жена и мушкараца у (само)запошљавању, економским мерама и подстицајима, као и унапређење квалитета и доступности здравствене и социјалне заштите;
3. Унапређење квалитета живота у Врњачкој Бањи, укључујући и унапређење безбедности свих грађана и грађанки, посебно жена у заједници.

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.
УВОЂЕЊЕ РОДНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ У СВЕ ЛОКАЛНЕ ПОЛИТИКЕ, МЕРЕ И АКТИВНОСТИ ФИНАНСИРАНЕ ИЗ БУЏЕТА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
Повећање броја локалних политика које укључују родну перспективу.	Израда плана управљања ризицима од повреде родне равноправности (8.1)	Израђен план управљања ризицима од повреде родне равноправности	Свеобухватан план за управљање ризицима од повреде родне равноправности у свим локалним политикама.	Општинска управа, Одељење за друштвене делатности		2025.	Људски ресурси, стручна подршка 500.000 динара
	Оснивање Савета за безбедност (8.1)	Формиран савет Четири одржана састанка годишње	Оперативан савет који ефикасно доприноси унапређењу безбедности у заједници.	Општинска управа, Одељење за друштвене делатности	Полиција, Центар за социјални рад, НВО	2025.	Људски ресурси, финансијска средства 200.000 динара (трошкови састанака, материјали)
Повећање видљивости питања родне	Увођење родне перспективе у конкурсе за финансирање пројеката удружења грађана (8.1)	Два општинска конкурса са укљученом родном перспективом	Повећан број пројеката удружења грађана који се баве родном равноправношћу.	Општинска управа, Одељење за друштвене делатности	Удружења грађана	2025.	Људски ресурси, финансијска средства
	Редовно годишње извештавање о родној	Објављен годишњи извештај	Подигнута свест јавности о раду локалне самоуправе	Општинска управа, Одељење за	Локални медији	2026.	Људски ресурси

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
равноправности у раду локалне самоуправе.	равноправности у оквиру извештаја о раду општине (8.2)		на пољу родне равноправности.	друштвене делатности			
	Едукација запослених у општинској управи о родно одговорном буџетирању (8.2)	20 запослених који су похађали обуку	Повећање знања запослених о родно одговорном буџетирању.	Општинска управа, Одељење за финансије		2026.	финансијска средства, 300.000 динара (стручна подршка, материјали)
	Увођење родне перспективе у све јавне позиве општине (8.2)	Два јавна позива са укљученом родном перспективом	Једнаке могућности за жене и мушкарце у приступу јавним ресурсима.	Општинска управа		2026.	људски ресурси
Ојачана сарадња између различитих актера у области родне равноправности.	Повезивање свих актера који се баве родном равноправношћу у општини (8.1)	Четири одржана састанка Заједнички пројекат повезаних актера	Успостављена мрежа организација и институција које раде на унапређењу родне равноправности.	Општинска управа, Канцеларија за младе	НВО, институције, удружења грађана	2027.	људски ресурси, финансијска средства 300.000 динара (организација састанака, пројекти)
	Организовање јавне расправе о унапређењу примене родне перспективе у локалним политикама (8.2)	30 учесника/ца јавне расправе	Укључивање грађана у процес доношења одлука о унапређењу родне равноправности.	Општинска управа	Грађани, медији, удружења грађана	2027.	људски ресурси, финансијска средства 100.000 динара (организација расправе)

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
	Израда приручника о родно одговорном планирању и буџетирању за запослене у локалној самоуправи (8.2)	50 штампаних приручника Приручници дистрибуирани запосленима који се баве финансијама Приручник доступан у електронском формату на сајту општине	Олакшан процес примене родно одговорног планирања и буџетирања.	Општинска управа, Одељење за финансије		2027.	Људски ресурси, финансијска средства 100.000 динара (штампа, дистрибуција)

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.

СПРОВОЂЕЊЕ ПОЛИТИКЕ ЈЕДНАКИХ МОГУЋНОСТИ И СМАЊИВАЊЕ ПОСТОЈЕЋИХ НЕЈЕДНАКОСТИ ИЗМЕЂУ ЖЕНА И МУШКАРАЦА У (САМО)ЗАПОШЉАВАЊУ, ЕКОНОМСКИМ МЕРАМА И ПОДСТИЦАЈИМА, КАО И УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА И ДОСТУПНОСТИ ЗДРАВСТВЕНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
Повећање запошљивости жена.	Организовање обука за жене у циљу повећања њихове запошљивости (информатичке обуке, писање бизнис планова,	50 жена обухваћених обукама, 20% запослених жена након обуке	Повећан број жена са вештинама и знањима потребним на тржишту рада.	Национална служба за запошљавање, филијала Врњачка Бања	Општинска управа, НВО	2025.	Људски ресурси, финансијска средства 500.000 динара (трошкови обука)

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
	курсеви страних језика) (8.3)						
	Промоција женског предузетништва кроз организацију сајма женског предузетништва и медијску кампању (8.3)	30 учесница на сајму, објављено пет текстова у медијима	Подигнута свест о значају женског предузетништва.	Општинска управа, Канцеларија за локални економски развој	Удружења жена предузетница, медији	2025.	људски ресурси, финансијска средства 300.000 динара (организација сајма, медијска кампања)
	Информисање о доступности здравствене заштите за жене кроз брошуре и саветовалишта (8.1)	1000 дистрибуираних брошура, 50 жена које су посетиле саветовалишта	Повећана информисаност жена о здравственој заштити.	Дом здравља Врњачка Бања	Општинска управа, НВО	2025.	људски ресурси, финансијска средства 100.000 динара (штампа брошура, организација саветовалишта)
	Конкурси и подстицаји за жене на селу за покретање пољопривредних газдинстава (8.3)	10 пријава на конкурсе, пет жена које су добиле подстицаје	Повећан број жена које се баве пољопривредом.	Општинска управа, Одељење за пољопривреду	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде	2026.	финансијска средства 1.000.000 динара (подстицаји)
	Консултације и конкурси за развој руралног туризма	50 жена учествовало на консултацијама	Повећан број жена које се баве	Центар за развој иновативних делатности	Министарство туризма	2026-континуирано	

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
		10 пријава на конкурсе, пет жена које су добиле подстицаје	руралним туризмом				
	Развијање партнерстава са привредним друштвима	Најмање два састанка са привредним друштвима и предузетницама	Већа укљученост привредних друштава у подршку женском предузетништву	Центар за развој иновативних делатности НСЗ	Општинска управа	2027	
	Отварање шалтера за предузетнике	Шалтер отворен Најмање 20 корисника и корисница месечно	Већи број жена заинтересован и адекватно информисан о могућностима предузетништва	Општинска управа	Привредна комора Србије	2026	
	Успостављање менторског програма за новоосноване предузетнице	Конкурс за менторке спроведен Конкурс за менторине спроведен Најмање три менторска програма спроведена	Подизање капацитета новооснованих предузетница кроз менторски програм са успешним предузетницама	Центар за развој иновативних делатности	Општинска управа	2027	

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
	Организовање бесплатних курсева дигиталног маркетинга за жене	Најмање 10 жена похађало курс годишње	Повећање запосљивости жена	Центар за развој иновативних делатности	Општинска управа	2027	
Унапређење здравствене заштите жена.	Организовање превентивних прегледа за жене (гинеколошки прегледи, мамографија) (5.1)	100 жена које су обавиле превентивне прегледе	Смањен број оболелих жена од рака грлића материце и дојке.	Дом здравља Врњачка Бања	Општинска управа	2026.	Људски ресурси, финансијска средства 500.000 динара (трошкови прегледа)
	Радионице о сексуалном и репродуктивном здрављу за младе у средњим школама (5.3)	200 младих обухваћених радионицама	Подигнута свест младих о сексуалном и репродуктивном здрављу.	Дом здравља Врњачка Бања, Центар за социјални рад	Средње школе у Врњачкој Бањи	2026.	Људски ресурси, финансијска средства 100.000 динара (организација радионица)
	Промоција програма за жене у туризму кроз сарадњу са туристичким организацијама (8.3)	20 жена укључених у програме	Повећан број жена запослених у туризму.	Туристичка организација Врњачка Бања	Општинска управа, хотели и ресторани	2027.	Људски ресурси, финансијска средства 200.000 динара (програми)
	Промоција здравих стилова живота за жене кроз спортске активности и	50 жена укључених у активности	Побољшано здравствено стање жена.	Дом здравља Врњачка Бања, спортски клубови	Општинска управа, НВО	2027.	Људски ресурси, финансијска средства

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
	радионице о здравој исхрани (5.1)						200.000 динара (организација активности)
Унапређење социјалне заштите жена.	Анализа потреба за услугама социјалне заштите за жене и пилотирање нових услуга (5.3)	Извештај о потреби за услугама, једна нова услуга социјалне заштите	Унапређен систем социјалне заштите жена.	Центар за социјални рад	Општинска управа, НВО	2027.	људски ресурси, финансијска средства 500.000 динара (анализа, пилотирање услуге)

ПОСЕБНИ ЦИЉ 3.

УНАПРЕЂЕЊЕ КВАЛИТЕТА ЖИВОТА У ВРЊАЧКОЈ БАЊИ, УКЉУЧУЈУЋИ И УНАПРЕЂЕЊЕ БЕЗБЕДНОСТИ СВИХ ГРАЂАНА И ГРАЂАНКИ, ПОСЕБНО ЖЕНА У ЗАЈЕДНИЦИ

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
Повећање осећаја безбедности код жена.	Испитивање осећаја безбедности грађана и грађанки, са фокусом на жене (8.1)	Сprovedено истраживање	Сprovedене мере за повећање безбедности жена у заједници.	Општинска управа, Одељење за друштвене делатности	Полиција, Центар за социјални рад, НВО	2025.	људски ресурси, финансијска средства 200.000 динара (истраживање)
	Организовање обука за младе о	200 младих обухваћених обукама	Подигнута свест младих о проблему насиља над женама.	Канцеларија за младе, Центар за социјални рад	Средње школе у Врњачкој Бањи	2025.	људски ресурси,

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
	насиљу над женама (8.1)						финансијска средства 100.000 динара (организација обука)
	Побољшање уличне расвете у граду и сеоским срединама (8.1)	1.440 нових светиљки	Повећан осећај безбедности код жена, посебно у вечерњим часовима.	Општинска управа, Одељење за комуналне делатности		2025.	финансијска средства
Унапређење услуга за жене које трпе насиље.	Умрежавање свих актера који се баве безбедношћу и родном равноправношћу (полиција, Центар за социјални рад, здравствене установе, НВО) (8.1)	Четири одржана састанка годишње	Ефикаснији систем заштите жена од насиља.	Центар за социјални рад	Полиција, здравствене установе, НВО	2026.	људски ресурси
	Испитивање потреба жена за услугама у вези са насиљем (8.1)	Сprovedено истраживање	Услуге прилагођене потребама жена које трпе насиље.	Центар за социјални рад	Општинска управа, НВО	2026.	људски ресурси, финансијска средства 100.000 динара (истраживање)

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
	Промоција услуга за жене које трпе насиље (СОС линија, сигурне куће) (8.1)	100 дистрибуираних брошура	Повећан број жена које пријављују насиље и траже помоћ.	Центар за социјални рад	Полиција, здравствене установе, НВО, Канцеларија за младе, медији	2026.	Људски ресурси, финансијска средства 50.000 динара (штампа брошура)
	Економско оснаживање жена жртава насиља	Креирање специјализованих пројеката за запошљавање	Креиран специјализован програм Најмање пет запослених жена жртава насиља	Центар за развој иновативних делатности	Општинска управа	2026 - континуирано	
Подстицање рађања.	Спровођење пронаталитетних мера (финансијска помоћ породицама са децом, субвенције за вртиће)	50 породица које су добиле помоћ	Повећан наталитет.	Општинска управа, Одељење за друштвене делатности	Центар за социјални рад, предшколске установе	2027.	финансијска средства 2.000.000 динара (финансијска помоћ)
	Испитивање потреба младих жена за услугама, као активност подстицаја рађању	Спроведено истраживање	Услуге прилагођене потребама младих жена.	Канцеларија за младе	Центар за социјални рад, здравствене установе	2027.	Људски ресурси, финансијска средства 100.000 динара (истраживање)

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
	Организовање културних, спортских и рекреативних активности за жене	100 жена укључених у активности	Побољшан квалитет живота жена.	Општинска управа, Канцеларија за младе, спортски клубови	Културне институције, НВО	2027.	Људски ресурси, финансијска средства
Лакши приступ правди	Организовање бесплатних правних саветовалишта за жене	50 жена које су користиле правна саветовалишта	Повећан број жена које имају приступ правној помоћи.	Општинска управа, у сарадњи са адвокатском комором		2025.	Људски ресурси (простор, волонтерски рад адвоката) 300.000 динара (организација активности)
	Израда информативних брошура о правној заштити жена	Израђена информативна брошура	Повећана информисаност жена о њиховим правима и механизмима заштите.	Општинска управа, Одељење за друштвене делатности		2026.	Људски ресурси, минимални трошкови штампе 50.000 динара (штампа брошура)

Појединачни циљ	Активности	Индикатори	Очекивани резултати	Носиоци активности	Остали актери	Рок	Потребни ресурси
Борба против корупције	Организовање радионица о корупцији са фокусом на родно специфичне облике корупције	200 младих обухваћених обукама	Подигнута свест о родно специфичним облицима корупције и механизмима за борбу против корупције.	Општинска управа, у сарадњи са антикорупцијским агенцијама		2026.	Људски ресурси (простор, стручни предавачи) 300.000 динара (организација активности)